

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona).
Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, féloldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 krajcár.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Bartha Béla dr. jogtanárhoz (Nagy-Csapó-utca 396.) intézendők.

Karácsony ünnepén.

Míg odakint, a természet ölen, megdermed az élet s a siri csöndbe merült tájakon panaszos sirámmal zokog a fagyos téli szél, a míg fejünk fölött, elborult lélek zilált gondolataiként, bús felhőfoszlányok gomolyganak és közülök alig-alig bukik elő olykor az áldott napsugár: szívünkben valami tiszta érzés jótékony melege áradoz, keblünkben ünnepi hangulat, édes öröm üti föl tanyáját s tekintetünk előtt a borongó égen fényes csillag gyúlad: Bethlehem csillaga. Igen, mert *ma született nekünk a Megtartó, ki az Ur Krisztus, Dávid városában.*

Az ószövetségben csak Isten földi jelenlétének szent helyein érintette egymást a menny és a föld; ám Bethlehem ma született kisedében az ég minden kincseivel, minden dicsőségével együtt leszállott a földre, a múlandóság porhonába, hozzánk olyannyira közel, hogy aláhajlott boltívéről a bethlehemi mezők pásztorai tisztán hallották a mennyei seregek énekét: *Dicsőség a magasságos mennyekben Istennek és e földön békesség és az emberekhez jóakarát!* Az első karácsony-éj titokzatos homályában dicső engesztelődés ment végbe menny és föld között, úgy hogy mellette gyarló árnykép gyanánt halványodik el az a másik, a melyet Izrael a szentek szentjének homályában s tömjénfüstje között, esengve, sovárogyva keresett a kegyelem tábláján. Az örök Szeretet, az örök Irgalom szíve ott esett meg rajtunk, ott dobbant meg értünk s az isteni kegyelem derengő hajnala a gyermek Jézus ajkain mosolygott föl bűnös nemünk fölött. Isten országát, a mennyeknek országát, azt a természetfölötti, tökéletes, eszményi világrendet, a melynek otthona, tűzhelye a menny s melybe a világtörténelemnek be kell olvadnia, azt a boldogító, dicső új viszonyt Isten s ember között, melyet egyszülöttje által Isten alapít a földön, az első Karácsony nagyszerű eseménye plántálta be a bűn és kárhozat fertőjébe sülyedt embervilág körébe. S lám, ez országnak első szerény hódítása csak egy gyermekszív első dobbanása, egy szendergő kised első álma volt. Ám ebben a szívben az *örök jóság* (Márk 10, 18) honolt a maga szentséges szeretetével s ez képesíté reá, hogy annak szent követelményeit kifejttesse olyan élességgel, olyan biztossággal, a mely behat a lélek titkos rejtekébe s megítéli a gondolatokat, de egyszerűsággal az Atyának egész megmentő, megbocsátó, megszentelő szeretet-szándokát is megvalósíthassa. Bethlehemnek isteni szülötte egy felsőbb világ levegőjét szívta s életét folytatta már itt közöttünk is s minthogy ennek valóságát a földi világgal vívott harcaiban diadalmasan meg is bizonyította: e két világ válaszfala az ő lelkében összeomlott és az ő egész földi életét az örökkévalóság megdicsőítő fénye aranyozta be.

E túlvilági dicsőség fénye reszket ott jászolbölcsője durva vánkosán. Körülötte hevernek a föld ajándékai: arany, tömjén, mirha. Ám ezeknél sokkal fönségesebbek az ég ajándokai: Isten szeretete, melynek, születésével kétségtelen zálogát nyújtotta; Istennek békéje, mely ott lebeg már első álmain s el nem hagyta soha, egy percre sem, viszontagságos élte göröngyös útain; a keblében szunnyadozó mennyei erők, melyek megnemesíteni s az örökkévalóság előcsarnokává avatni hivatvák ezt a sötét földet, *Ebből tetszett meg az Istennek hozzánk való szerelme, hogy amaz ő*

egyetlenegyszülött fiját elbocsátotta e világra, hogy éljünk általa. Im, ennek az apostoli szózatnak lángbetűi ragyognak ott az égen Bethlehemnek szent titku éjfelén s mi elnézhetnők-e némán, hidegen, tétlenül az isteni szeretet mélységes, gazdag megnyilatkozását?! Oh jertek, tegyük félre tisztátalan gondolatainkat, bűnös önzésünket, melyek eltorlaszolják fagyos szívünknek ajtaját az isteni szeretet engesztelő, áldott melegétől! Engedjük át magunkat teljesen az első Karácsony édes, bűbajos varázsának! Rakjuk oda mi is ajándékainkat ez isteni kisded jászolbölcséjébe, — szívünk hitét, lelkünk hódolatát, szent fogadalmait — hogy üdvösségünket, földi és mennyei boldogságunkat, örök életünket hozhassuk el cserébe tőle. A mennyei Atyának pedig, a kinek kegyelme szétszakgatá az ég rejtélyes kárpitját, s bűneinknek válaszfalát leromboló köztünk s önmaga közt, az apostollal együtt zengjünk dicséretet: Áldott legyen az Isten és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, ki megáldott bennünket minden lelki áldással mennyekben a Krisztusban! (Efézus 1, 3.)

Sass Béla.

Ügyeink-, bajainkról s azok orvoslási módjáról.

Irta: *dr. Hajnal István,*
a békés-bánati ev. ref. egyházmegye világi tanácsbírája.

III.

Sokszor rámutattam egyházmegyei s lelkészegyesületi gyűléseinken azon sokféleségre, melylyel egyházi szertartásaink végeztetnek. A hány lelkész csaknem annyiféle beszéddel végezi a keresztelest,

úrvacsorája-osztást stb. és valóban megbotránkoztató reám nézve, hogy lelkészeink az *Uri imádságot* sem mondják egyformán. Én egy ünnepélyes alkalommal három kálvinista lelkésztől háromféle kép hallottam elmondani az *Uri Imádságot* s felfettem azon kérdést, hogy melyik ezek közül a *valódi Uri Imádság*. *Uri Imádság csak egy lehet* s azt szóról-szóra, betűről-betűre egyformán kell tudni és mondani mindenkinek és nem szabadna a lelkésznek megzavarni a buzgón utána imádkozó ajtatosságát, egészen önkényes cifrázásokkal. Ily módon lehetetlen kifejlődni azon összetartozandósági érzetnek, mely minket, kevés számú magyar kálvinistákat, az elzülléstől megóvjon. Egyszerű istenitiszteletünk, vallásos szertartásunk rendjének, módjának, mindenütt egyformának kell lenni, hogy bárhova menjünk is hitrokonaink közé széles e hazában, mindenütt otthon érezzük magunkat.

Erőss Lajos püspök-ladányi lelkész úr igen bölcsen mutatott reá a Debreceni Protestáns Lap 1896. évi 28—31-dik számaiban azon tényekre, melyek a tiszta s valódi kálvinizmus, a dogmatikai hit hanyatlását okozzák, a következőkben:

„Ha a gyülekezetben nemcsak a pap tanít, ha a lelkész suhogva hullámozó selyem öltözetekben mutogatja magát, ha az úrvacsoráját nemcsak a kanonikus órákon a templomban, hanem bármikor és bárhol is kiszolgáltatja, nem biblikus színezetű s az egyházi felsőség által bevett éneket énekeltet a gyülekezetekben, ha a confirmációnál nem bánik csínyján a parádézással, ilyenkor a templomokat felvirágoztatja, a növendékeket com-

TÁRCA.

Megváltó

A kik életükben
Sohasem szerettek,
Részvevő érzésben
Föl nem melegedtek,
A kiknek a szívét
Nem hevíté semmi:
— Maszülött Megváltónk
Tanítsd meg szeretni!

A kinek a szíve
Góggal van eltelve,
Embertársa iránt
Hideg, kevély lelke,
És köny meg nem hatja,
Panasz föl nem éri:
— Maszülött Megváltónk
Légy vezére neki!

A kinek az ajkán
Anyacsók nem égett,
S nem érez a szíve
Gyöngéd melegséget.
Ki nem tudja, minő
Az anya szerelme:
— Maszülött Megváltónk
Vidd e szerelemre!

Fürdesd meg a lelkük
Sugár özönébe,
Szelid, lágy imádság
Édes melegébe:
Élő ne csüggedjen,
Szív sebe ne fájjon —
Az örök szerelmet
— Maszülött Megváltónk
Hirdesd a világon!...

Fuhász Sándor.

mandó szóra letérdepelteti, a templomban emlék istenitiszteleteket — requiemeket — tart, ha nemcsak képekkel díszített egyházi lapjaink vannak, hanem kiadjuk az úri imádságot s bibliai történeteket képekben, hogy lássa a nép a denevérszárnyu fekete ördögöket, a fényes ruhájú angyalokat s a dicsőült lelkeket; ha papjaink zászlókat, püspökeink templomokat „szentelnek“, akkor nem méltán mondhatjuk-e, hogy útban vagyunk Róma felé“. Vigasztalásul ugyan hozzá teszi Eröss, hogy a becsületes kálvinista felfogás, mely az érzékesiklandó külsőségektől mindig irtózott, népünk öntudatában talán ösztönszerűen, de mind ez ideig szerencsésen fenn maradt; de Ő is azzal végezi, hogy ha így haladunk, lassan-lassan majd csak elérkezünk oda is, midőn a kálvinisták bibliája is tele lesz pingálva rettenetes pokol körképekkel, vagy a mennyei Jeruzsálem dicső jeleneteivel, vagy a Leviathán borzalmas munkáival.“

Megvallom, Eröss Lajos cikkéből tudtam meg hogy Révész Imre szerint „a confirmatióknak a szigorú kálvinizmus szerint helye nincs.“ De ha már mi abban nevelkedtünk fel s törvényeink is azt kívánják, hogy legyen confirmatió: őszintén szólva, sokkal jobban szeretném, ha a gyermek az iskolában, tanítójától, mint rendes tantárgyat tanulná meg a confirmatióra előkészítő tudományt. Nem sok lelkész az, kinek a gyermekek tanításához türelme, vagy ideje volna; a felnőttek oktatásához szokott lelkész legtöbbje pedig nem tudja magát beletalálni a gyermek gondolat-menétébe s nem képes alkalmazkodni annak szellemi

fejlettségéhez. Én hallottam lelkészt, midőn a gyermeknek az újjászületést magyarázta, midőn az imákat, zsoltárokat, úgy akarta magyaráztatni a kis gyermekekkel, a mint arra theologus diák sem lett volna képes; és hallottam lelkész tanítása után olyan feleleteket a confirmatióknál, melyekből világos volt, hogy a gyermeknek legkevesebb fogalma sincs a vallásról.

Nagy bajnak tartom, hogy az ismétlő iskolázás nem vitetik keresztül kellő szigorral s így a nép gyermekeinek legnagyobb része azt a kis vallásbeli ismeretet, melyet a népiskolában szerzett, csakhamar teljesen elfelejti. Az is igen nagy baj, hogy középiskoláinkban nem fordítatik olyan gond a vallásitanítására, mint a milyet annak nagy fontossága megkövetelne. De legnagyobb bajnak mégis azt tartom, hogy az elemi népiskolákra vonatkozó törvény nem hajtatik végre kellő szigorral s az 5-dik és 6-dik osztály ha fel is van állítva néhol-néhol, de annak növendéke mindenütt sokkal kevesebb, mint a tankötelesek száma. Ez a két osztály volna pedig az, melyben az érettebb gyermeki elme képes a tanultakat meg is tartani, míg a 3-dik és 4-dik osztályban szerzett ismereteket egy-két év alatt, ha nem ismétli, úgy elfelejti, mintha soha sem hallotta volna. Hát még ott, hol a négy osztályú népiskola is nagyon hiányos, mi módon képeztessenek vallásos és értelmes polgárok. Hogy a négy osztályú népiskolának mily kevés eredménye van, ha utána 1 vagy 2 évig nem iskoláztatik rendszeresen a gyermek: szomorúan tapasztaljuk az iparos-tanonc iskolák

E m l é k b e s z é d

Zetényi Klobusiczky Pál és Pallai Erzsébet alapítvány tevésök százados évfordulóján.

Tartotta *Balogh Ferenc* hittanár 1898 dec. 11-én a debreceni ref. főiskola dísztermében.

(Vége.)

Az alapítvány életbe lépése. A legjobb akarat, a legszebb szándék is igen sokszor csak idő múltával valósulhat, a termő mag és gyümölcsözés között távolság fekszik. Budai Ezsaiás püspök és Böszörményi Pál főbíró elnöklete alatt tartott presbyteri gyűlés fogadta (1823 jul. 10) az általa korább S.-Patakra küldött megbízottjainak, u. m. senator Komlósi Dániel és professor Péczeli József jelentését a végrendelet végrehajtóival történt dolgokról. A még hiányzó 14,000 frtot 12 darab annyi értékű kötelezvényekben kapta meg az egyház. Ezzel hosszadalmas és lassu behajtások folyamata vette kezdetét, mely tömérdék utazást, pert, költséget emésztett fel, az egyház ügyvédei egymásután befolyának közreműködésökkel hol a kamat, hol a tőke biztosítására, behajtására, úgy hogy 7 év múlva is azt jelentették, hogy a jótékony intézmény még fel nem

állítható.* Még 1846-ban sem érte el a behajtott pénz az eredetileg hagyományozott 20,000 frtot.

Az egyház azonban mégis elrendelte, hogy a már befolyt tőke ereje szerint indíttassék meg a segélyezés; az alapítónő halála után 20 évre, 1843-ban, csakugyan megkezdődött a cél valósitása, egy-egy tanuló még váltó pénzben nyerhetvén csak segélyt, pengő pénz helyett. 1849 és 1850-ben a nagy idők viharai miatt szünetelt a segély, sőt az akkori szomorú emlékű idegen kormány az ártatlanok és árvák alapját is sujtván, a jótékony alapítványok 5466 frtot vesztek a Kossuth bankok elégettetése miatt, s javalni kellett, hogy évekig a kamatok $\frac{1}{5}$ -e a veszteség helyreállítására fordíttassék. 1855-ben jött be a Klobusiczky-alap vég követelése (8593 frt) Olesvári Dániel örökösaitől, úgy hogy ez csak 1857., a Pallai-alap meg 1864-től folyósíthatott rendszeresen, tehát csak 34 év óta van akadálytalanul és teljes erejében a jótéteményezés folyamatban. Most már évről-évre 20 növendék, fiu és leány, áldhatja azon sziveket, melyek a szomotori templom alatt pihennek, a szeretet azonban nem pihen, műve szakadatlanul hat, pályája örök tavasz. A forrás lenn van a föld mélyén elrejtve, nem látjuk, de a belőle induló folyam csendesen tükrözi vissza a fényt, itatja a partján élő növényeket,

* 1826-tól fogva az alapítványtőke pénztárnoka esküdt Vecsei József volt, sőt felügyelő is.

előkészítő osztályában, a hol az irás, olvasás és számolását — legtöbb gyermekkel — legeslegelől kell kezdeni.

Megemlékezem itt a közelebbi országos tanítói congressusról, melynek legnagyobb lelkesedéssel elfogadott tétele volt, a tanítói fizetés-emelés, de már hangok emelkedtek a 6 osztályu népiskolai tanfolyam alább szállítása s az ismétlő iskolai tanfolyam megrövidítése iránt. Szerintem sokkal magasabb álláspontra helyezkedett a katolikus tanítóknak ugyanakkor tartott gyűlése, mely *legelső sorban a vallásos nevelés szükséges voltát hangoztatta.*

Én pedig azt mondom, hogy ne bántsuk a népoktatási törvényt, mely igazán bölcs és jó törvény, csak pontosan kell azt végrehajtani.

Kétségtelen, hogy a nép műveltségének vallásosságának s erkölcsösségének alap-feltétele a jó népiskola; azért minden helyen jól felszerelt s jó tanerőkkel ellátott népiskolát kell tartani, a mi fájdalom, felekezettünkél még nincs mindenütt.

Ismerjük el, hogy a hivatalnoki, különösen a lelkészi karban előforduló rendellenességeket, botránys és törvénytelen dolgokat, egyháziassnak mondott kiméletes felsőbbégi eljárásunkkal, leginkább az illető családjára való tekintetből, takarगतjuk, simogatjuk s legtöbbször enyhén bíráljuk el. Látjuk a bajt, tudjuk annak okát s még sem távolítjuk el erélyesen s egy tapintatlan, ügyetlen, hanyag, részeges, megbízhatlan lelkész, szemünk láttára veszélyezteti az őt és családját tápláló egyháznak jövőjét.

Bizony sokkal szigorubban kellene kezelni

táplálja a reá szálló madarakat, az angol költő szerint a patak zengi:

„Nemzedék jó, nemzedék tün,

Csak én folyok szünetlenül.“ (Tennyson: The Brook).

Az alapítvány hatása. Sabatier Pál francia lelkész szép szava „A jótétemény soha nem vész el, sem a szívből jött szó.“ A kiknek szánva volt, azok tesznek róla bizonyosságot. Az emberiség jötevői a jövőnek is élnek s így a futó jelent hosszabbítják meg. Az ifjaknak nyújtott segély — a szeretet öröksége — adott szárnyat az igyekezetnek, öröm-mosolyt az árvák ajkaira és derűt a szegény szülők arcára. A lefolyt századnak több évtizedét az alapítvány biztosítása fogta el, mert mindenek akadályok állanak útjában; de azon egyház, melyre bízott a gondozás, kitartással legyőzte azokat, megmentette és fentartotta s az utolsó 33 év alatt 40,000 forintot juttatott 162 tanulóknak. Összesen 240 élvezhette a század alatt a jótéteményt, megannyi ifjú lény, kik a műveltség pályájára léphettek. Legyen szabad a sorozatból néhány ismertebb nevet emelni ki:

Első, a ki a tanárkar által ajánlatott (1802) az apát vesztett 12 éves fiu *Kölcsei Ferenc* volt, a ki egy kis agyagház nádfedele alatt lakott tíz évig Mester-utcán, ő lett a Hymnus költője. Élte 48-ik évében elhalt Szilágyi Gábor debreceni hittanár árvája Gábor is közakarattal vétetett fel (1809). Tanárok gyermekei is része-

büntető törvényeinket s egy képtelen és érdemtelen hivatalnok családjáért nem volna szabad kockáztatni egy egész gyülekezet vallási s erkölcsi érdekeit.

Nagy hiba s az egyházpolitikai törvények életbe léptével már türehtetlen, hogy minden lelkészi funkcióért fizettetjük a népet s nem ritkán még a valódi szegényt is. A bírósági, adóügyi, vármegyei s újabb időben már a községi szerényen javadalmazott tisztviselő is hivatala körébe vágó minden dolgot külön díjazás nélkül tartozik végezni s jóformán csak a lelkészi teendőket kell minden előforduló esetben külön honorálni. Tudjuk, hogy ez így nem jól van s egyházi életünkre veszélyes is: mégsem merünk radikális gyógy módhoz, a stóla méltányos kárpótlásához, a lelkészi javadalmazás korszerű rendezéséhez nyúlni. Mindent az Államtól az 1848. XX-dik törvénycikk végrehajtásától várunk és nem bizunk magunkhoz, hogy népünket egyházi, vallási legszentebb érdekeinek megvédéséhez szükséges áldozathozataira lelkesíthessük. Hiszen látjuk, hogy az állam kész volna adni, ha neki is volna; de az állampénztár — úgy látszik — feneketlen hordó, melyet hiába tömünk, tele nem tudunk tölteni. Nekünk nincsenek olyan gazdag embe-reink, vagy csak kevesen vannak, mint az angoloknak, amerikaiaknak, kik közül sokan nagy összegeket, milliókat áldoznak egyházak, iskolák, egyetemek alapítására. Nekünk minden szükségletünknek szegénységünk filléreiből kell kitelni s hogy a szükséges összegeket egybegyűjthessük, *be kell bizonyítanunk minden hitsorsosunk-*

sítottak később is, kivált az árvaságot nem követelő Pallai Erzsébet alapítványában, mert maga a tanári állás még nem egyértelmű sokakra nézve, kivált a kik a tudománynak élnek, a vagyonossággal. Így részesült később, épen 1848-ban, a köztisztletben elhalt dr. Csécsi Imre orvos és tanár árvája is a jótéteményben. Csak neveket említünk még: Pallay Miklós (1844), Vecsei Viktor (1847), Zelizi Dániel (1857), Budaházi Endre (1860), Szele György (1864), Zöld Mihály és Elekes Ferenc (1866), Kolbenheyer Kálmán (1868), Nagy József (1870), Bruckner Ernő (1871), Szücs László (1874), Dicsőfi József (1874), Oláh Miklós (1875), Magos György (1877), Pallagi Gyula (1882), Jánosi Zoltán és Csánki Benjamin (1883), Soltész Elemér (1885), Balogh Béla (1887), Varga Imre (1888) stb. A lelkészi, tanári, orvosi, ügyvédi, jogászi, mérnöki s egyéb pályákon sokan diszelegnek már közjóra világló fáklyákként, e világításhoz egy-egy csillámot az alapítvány nyújtott. Nemesen érző lelkeik méltán sóhajtoznak áldást a jötevők emlékére, egy-egy áldást képviselnek ők maguk, áldások láncolatát pedig az ezután jövő nemzedékek.

A jó és szép tettnek, mely kivált az irgalmasság ihletésére áll elő, befolyása és hatása megmérhetetlen, az erre gondolás magasra emeli lelkünk világát. „Magának az életnek legmélyebb jelentősége (tanítja egy ango! lelkész), hogy befolyásunk nem hal el velünk. Hat az

nak kétségbevonhatlanul azt, hogy intézményeink s az azok felett őrködők, nemcsak érdemesek a pártolásra, hanem azokat saját jól felfogott érdekünkől kell múlhatatlanul gyámolitanunk, még pedig az előre haladó kor kívánalma szerint.

Meggyőződésem, hogy ha a nép érzi s tudja azt, hogy ez az intézmény s ez az egyén egyedül az ő javáért létezik s azt buzgón munkálja is: akkor szívesen hoz azért áldozatot. Nincs és nem lehet nemesebb feladata a férfinak, mint a közügyet, kivált az egyház ügyét, öntetlenül s buzgón szolgálni. Ugyde az ilyen odaadó munkásság rendkívül sok időt vesz igénybe s az, kit szíve s lelke ilyenre ösztönöz, elhanyagolja magán ügyeit, nem is gondol arra, hogy még a jövőt is biztosítani kellene, szegény lesz, vagy szegény marad, jó barátokat keveset, ellenséget annál többet szerez magának s léptenyomon tapasztalja, hogy a nagyok, hatalmasok és pártok is csak addig becsülik meg, míg előttük tédet-fejet hajt, érdekeiket munkálja; de azonnal félre dobják, ha olyant mert hangoztatni, mi az ő nézeteikkel ellenkezik. A népnél is azt látja, hogy okos beszéddel, hűséggel, szeretettel, igen nehéz, sokszor lehetetlen boldogulni; míg a szájhős kortes, népbolondító és csaló, vagyont, tisztességet, hirnevet, dicsőséget szerez. Az ilyen dolgoktól sokan megcsömörtenek s végkép odahagyják a közpályát; mások kenyérkeresetre adják magukat; sokan pedig beadják derekukat, úsznak az árral s elfelejtkeznek azon időről, midőn még ők is idealis célokért lelkesültek.

Méltóságos Gróf úr! Alig csalódom, midőn az elmondottakban vélem feltalálni a vallásosság és erkölcsösség hanyatlásának okait. Lehetne még ezeket folytatni, de végeredményében minden oda megy ki, hogy a kötelességérzet, az önzetlen munkásság, az igazi emberbaráti szeretet nincs meg kellő mértékben sokaknál, kik az embertársaik vezetésére vannak hivatva s a hivatal és tisztesség-hajhászás, a világi örömök mód nélkül való élvezése s az az utáni törekvés: tisztességellenes, erkölcstelen, bűnös, corumpáló eszközök használatát veszi igénybe, hogy célját elérhesse.

Mind addig, míg minden lelkész és népvezetésre hivatott férfi, teljesen át nincs hatva a krisztusi szeretettől, vallása tanainak szentségétől-igazságától, a közjó munkálásának lelki szükségétől s míg minden intézmény és törekvés erkölcsi alapon nem áll s lelkes és ahhoz értő egyének által nem vezetetik: a vallásos és erkölcsi élet virágzásának magasztos célja el nem érhető.

Sok szép beszédet hallottunk a teendőkre nézve egy és más gyűlésen s olvastunk is sok szép ide vonatkozó cikket; de ha azokat olyan ember mondja el, vagy írja le, ki tele van fogyatkozással: azoknak építő hatása nem lehet.

Az általánosán mutatkozó bajok orvosszeréként leginkább a következők ajánlatnak: a lelkészek jó fizetést adni, a kápláni intézményt eltörölni s e helyett a theológiát végzetek misszionárius segélyét igénybe venni, az egyházi adó eltörlésére törekedni, a cura pastoralist nagyobb

magát ismételve tovább, azután is, midőn szűk lakunk porba omlott, s a gyászolók is eltűntek. Vannak a csillagzat tanítása szerint *csillagok* oly mérhetlen távol-ságban, hogy ha hirtelen kialudnának, évezet kellene, míg utolsó sugárunk eltűnnék földünkről. A magasztos gondolat sem temethető el a csontok mellé, az ember befolyásáról nem írható sírfelirat; nem számlálható meg hány világra vet sugárt egy-egy nap! Épen így nem számlálható meg, mennyire gyakorolt idomító hatalmat egy-egy gondolat, noha a gondolkodó maga eltűnt, mint a kialudt csillagok" (Miller R. D. amerikai lelkész szavai).

Az a 24000 felsőbb tanuló, kik a lefolyt 3 század alatt ide jöttek e collegiumba tanulni, egy tized részt kivéve, a szegényebb rétegekből emelkedett ki, ez az értelmi hadsereg, mely innen indult magyar hazánk miveltté tételére, a megszámlálhatlan jötevők nemes érzelmének, nagy gondolatának és általuk hozott áldozatoknak köszöni kimívelődését, oszlopokká képződését.

Ezen jötevő ható erőket képviselik Klobusiczky Pál és Pallay Erzsébet is, Pál apostol szerint a cserép edény, a porhüvely, széttörött, de a bennök rejlő kincs megmaradt, beragyogja és dúsítja az előre törekvő nemes ifjúságot és általuk várost, egyházat, társadalmat és hazát emel s azoknak diadalmas fenmaradását biztosítja. A gyertya lángolásával magát felemésztheti, de a lángról gyuladt lángok világítani meg nem szűnnek.

Nyugodjanak a kihűlt hamvak a szomotori templom hideg boltjai alatt, a hamvakból fenmaradt akarat, érzelem és gondolat nem nyughatik, mert befolyását évről-évre 20 ifjú érezi, bennök és általok épül a jövő, háttérbe szorul a sötétség, rakódnak le a haladás és öröklét templomának alapzatai s az Isten essodálatos és titkos működésével egyesekben újabb alapítványok forrásai törendnek elő. „A hamvaknak is van missiója”, mondá gróf Teleki László; még inkább „az önzetlen munkálkodásnak” (Sabatier Pál), ez emel, tisztít, s már e földön egy felsőbb létkört varázsol elő.

Visszhang. Az erény erényt szül. A szívek érző táblájáról — mint bércék oldaláról a kiáltás — évtávolokban is visszhangozik a kegyesség szózata. Alig zendült meg 1803-ban Pallai Erzsébet alapító szózata, egy év múlva Debrecenben szólalt meg a visszhang, esküdt Váradai Sámuel és felesége Aszalai Sára 12,000 forintos hagyománya bocsáttatott az egyház rendelkezésére debreceni polgárok, lelkészek, tanárok, tanítók, kántorok gyermekeinek segélésére; tíz év múlva a város érdemes senatora Sárói Szabó István tett le szép alapítványt 15 tanuló ösztöndíjazására. Így zeng egész láncolatban tovább a jó és nemes szívekből a visszhangzás szózata. De maga a Klobusiczky—Pallai-alapítvány is gyönyörű visszhangja volt az 50 év előtt Dunántúlról jött buzdító szózatnak. Jött e kegyes segítő

mértékben gyakorolni, vasárnapi iskolázást életbe léptetni, ifjusági, mértékletességi egyleteket alakítani, az anyák istenitiszteleit behozni, vallásos felolvasásokat tartani, vallásos iratokat nagyobb mértékben terjeszteni s ingyen osztogatni stb. stb. Mind ezek igen böles és üdvös dolgok, tehát a körülmények szerint s kellő vigyázattal alkalmazásba is veendő.

KÖZÉLETÜNK.

Emlékbeszéd a Csokonai-ünnepélyen.

A debreceni ref. főiskola magyar irod. önképző-társulata által f. hó 14-én rendezett Csokonai-ünnepélyen tartotta *Ferenczy Gyula*, akad. tanár.

Mélyen tisztelt ünneplő közönség!

Odakint még egyet-kettőt sóhajt a rövid lélegzetű téli nap, azután alkony borúl a néma tájra. Sűrű ködből, sötét homályból gyászfátyol szövődik a költő ére-alakja körül az Emlékkertben és fekete téli éjszaka takarja el a hatvan-utcai temetőben a rozsdás vas szobort.

Mily különbség a természeti nap és szellemi égbolt nagy csillagai között?! Annak fénye s melege fogyva-fogy mentől inkább halad az idő az esztendő kerekén; a szellemi napok pedig a múlt idővel mindig szebb és derültebb fényben ragyognak. Ilyen a ragyogása annak a csodálatos csillagnak is, a mely 1773-ban támadt itt Debrecenben és e kollégium körül szórta sugarát és helyéből kiütödvé, mint egy nagy üstökös tűnt le egünkről.

Te voltál e csillag *Csokonai!* a te szellemed, a te költészeted a fényes üstökös, a mely kezdetben sirtgett, perzselt s most mind hatalmasabban tündököl.

Év tün év után s neved, dicsőséged szebben, tisztábban szórja sugarait Debrecenre is, melyben

szózat épen a legsötétebb felleges időben, midőn egyházunk és iskolánk a végveszély felé taszított a felülről indított támadások által: a tanári fizetés alapja elvonatott, szegény tanulóink fentarthatásától az eszközöket a kormány szorította el. Ez önvédelmi szellemi harc, melyet e város vezérpolgárai, lelkészei, tanárai vívtak az önkény ellen a múlt században, a debreceni egyház történelmének — ha megiratik — a legmeghatóbb lapját képezendi, a sötét éjjelt csillagaival mutatandja fel. E zord időben jelent meg a szegény tanuló ifjuság földi védangyalaként özv. Kenessey Istvánné Szondi Zsuzsanna nemes alakja, 15,000 forint alapítványával első biztosította ifjaink tápláltatását. Ez áldott segély 150 év óta érezteti jótékony erejét, az egyház páratlan gondozásába részesíté, páratlan hatást is idézett elé. E híres és maga idejében jött fundatio másfél százados múltja ismét egy ragyogó része leend a debreceni egyház történetének, sőt a közmívelődés és felebaráti szeretet mozgalmának is. A legszomorúbb hangulat köde ülte akkor a vallásszerető kebleket, bizonyítják a nemes alapítók végrendeleti szavai, p. o. Szalacsi Mihály özvegye Gerendi Krisztina hagyománya végsorsára is kiterjeszkedett: „Ha a Collegium oly boldogtalan állapotba jutna, hogy alumnusokat nem tarthatna, vagy ha a Collegium kénytelen lenne változni, más nagy iskolára fordítassék e hagyomány“

születtel; a vén kálvinista kollégiumra is, a hol lelked lángra gyúlt, melynek falain túl nőttél s melynek egéről lesodort a végzeted.

És most azt kell hallanunk, hogy nem voltál egészen a miénk. Egy halotti bucsúztató került drága ereklyeképen a Csokonai-kör birtokába és ebből arról kell értesülnünk, hogy a Csokonai-család Komárom környékéről származott s ott éltek volna Csokonaink rokonai. A nemzet nem lenne gazdagabb e tudomással, annak az volna ő, a ki azelőtt vala. Igaz magyar költő, a ki az ébredés reggelén dalolt, a nagy ébredéskor, a húnyó 18-ik század végén és kelő újnak elején. De mi szegényebb lennénk az által, ha nem tudnánk őt s a családot, a mely nekünk adá, tösgyökeres régi debreceni családnak és közülünk valónak. De szerencsére nem úgy áll a dolog. A Csokonaiak régi debreceni család, kik Török Balint idejében, a reformáció korában költöztek be ide. Talán épen a nagy Mélius-szal, a magyar Kálvinussal s azóta itt élnek és a miénk egészen. A kollégium régi anyakönyvében ott van a múlt század elején egy Csokonai neve, a kiről azt jegyezte be későbbi kéz hogy győri pap lett és a Duna mellékére költözött, de azért folyvást előfordúlnak a család nevén egyesek, mindaddig, míg a múlt század végén ott áll a legutolsó lánc-szem, a fényes csillag: *Vitézünk* neve!

Csokonai egészen a miénk volt debrecenieké és miénk első sorban a dicsőség, mely hozzá fűződik és miénk a gyász és fájdalom is a bal sors miatt, mely ezt a nagy tehetséget innét elűzve, bujdosásra és korai halálra juttatá.

A miénk a feladat is, hogy annak a tragikus összeütközésnek esomószálait kibontsuk és feltárjuk az okot, mely annak alapjául feküdt s megnézzük, hogy nem működik-e az azóta is és nem sujtja-e első sorban azokat, a kik Csokonainak örökébe léptek, kollégiumunk ifjuságát, bennök minket s a nemzetet?

A Csokonai életének tragikumuma a nemzet akkori helyzetében rejlett. A magyar társadalom soraiban nem

(1776). Egy másik 4000 ftos végrendelet bús hangja ez: „ha boldogtalan idő következtében nem taníthatnának itt a professorok, e pénz-alap más oly iskolának adassék, mely az egyháznak hasonló hasznot tehet.“ Isten szeme örködött ez iskola felett, mert az hamvból is újabb és szebb alakban kelt fel.

Egy oly nagy iskolában gyűltünk egybe, mely a reformáció óta világitó torony volt, melyről 1786 ban a főiskola gondnokai és örüllői a magas Helytartó Tanácsnak, mely kérdésbe tette, mily áron adassék ela collegium? — azon örök-szép és igaz feleletet adták: „E főiskola ára megbecsülhetlen, mert megfizethetlen kincs az.“

1764 április 2-ikán Debrecen nagy polgárainak és nagy presbyterének példányképe: *Domokos Márton*, főbíró és főgondnok halálos ágyánál megjelent tisztelegve búcsút venni a tanárkar, megköszönte neki hűségét és nagy szolgálatát, mit a collegium megmentésére tett; ő nagy lélekkel inté a tisztelgőket „ne hagyják el a collegiumot semmi bajában“. Ez volt utolsó szava. Ha ily hűség, szeretet, összhang fűzi egybe a polgárokat, presbytereket, tanárokat, várost és kerületet, új és dicső századoknak megyünk elébe. Isten hatalmas virágoztassa városunkat, a tiszta magyarság egyik erődét, az egyházat, a magyar reformáció ősi Sionját és e főiskolát, a tiszta vallás, tudomány és nemzeti műveltség világitó tükörét!

jutott hely a század elején a költőnek és a művésznek sehol. A magyar fajnak pedig mind a két jellemvonás az egyéniségéhez tartozott.

Költőink voltak, ős vallásunk egyenesen megkövetelte őket.

Költőink daloltak nagy nemzeti királyaink alatt is: Mohács óta sem hallgatott el lantjuk, ők voltak e hánytatott kor történetírói, hírmondói, a kik karddal kezökben is szolgálták a hazát, lantjukkal is buzdították a küzdelemre s megénekelték annak hőseit. Még a Rákóczi-féle szabadságharcban is meghalljuk szózatuk. Vitézi énekeik még ma is termékenyítő erővel hatnak költészetünkre és a kopott, behorpadt öblü tárogató ismét szózatossá lett, mint egykoron.

De a szatmári békekötés óta nincs helye a költőknek többé a magyar hazában.

A költő vagy főúr, a ki magának dalol, vagy udvari szolga, a ki úrnőjéről farag rímeket, vagy tudós, a ki a költészetet nem hiyatsból űzi.

A költészet műzsája egyedül csak a nép kunyhóiban nyer állandó lakást és névtelenül, magasba nem hatva, zengi dalait.

Boldogtalan az, a ki a művelt középosztályból, a melyhez tartozott a kálvinista magyar egyház tanult nemzedéke, költőnek és művésznek születik.

Sorsa az, a mit némely elfeledt név után a kollégium régi anyakönyvében bejegyzett valaki: Vertificator, exuit, post rector, post peregrinus, post nihil! (Versfaragó, kilépett, azután rektor, azután csavargó, azután semmi!)

Ime, e sorstól féltette az iskola azokat, a kiknek az Isten költői tehetséget adott; ime, e sors várt azokra, a kik a mi sorainkból költökké lettek.

Ime, ez az ok, a miért a régi társadalom és a főiskola a művészeti egyéniségeknek tért nem engedett és azokat meg nem becsülte.

Csokonainak is ez volt végzete. Művészi egyéniség volt pedig teljesen. A százéves színészeti kiállításon ott szerepeltek a róla maradt fakült kézírások, a mi drága ereklyéink is. Nemcsak azért, mert e korban élt, hanem azért is, mert művészi, költői egyéniségéhez a színész-vér és a színműíró talentum is hozzá tartozott. Több színjátékai is maradtak reánk. Ilyen hajlamát elárulják párbeszédese darabjai, monológjai is. Még inkább tréfás epósa, a Dorottya s bizonyosságot tesznek róla legjobban azok a színmű-kísérletek, melyeket a kis auditoriumban 1795-ben a diákság elő is adott és a melyek minden kezdetlegességük mellett a magyar társadalmi vigjátékoknak és a népszínműveknek is az első kezdetei. E színművek közep állanak a jezsuita iskolai drámák s a nép bethlemi játékaik között s a céluk egyenesen a mulattatás. Megvallhatjuk rólok, hogy a durva mulattatás, mosdatlan nyelv és vaskos komikummal, a mik hüen jellemzik az akkori diák-életet, de a mik semmiképen se illettek bele az akkori fegyelem keretébe. S ha olvassuk a költő életírójánál, hogy Csokonai most cigánynak, majd zsidónak öltözve járta be a diák lak-szobákat, s ha elképzeljük azt, hogy az efféle kezdeményezések mennyire felforgatták a fegyelem rendjét, mennyire beleütköztek a kor erkölcsi nézeteibe: megértjük az akkori tudós profeszszorok borzadását és hidegségét Csokonai iránt, s megértjük azt, hogy a Csokonai életének tragikuma *egyfelől a társadalom akkori helyzetében, másfelől a debreceni kollégiumi nevelés fogyatkozásaiban rejlett*. A társadalom nem becsülte a költőt és nem adott neki tisztas állást és kenyeret. A kollégium elszigetelte a társada-

lomtól diákjait és nem adott helyet a művészi hajlamoknak.

De volt még más is. A Franciaországból a múlt századból eláradt irány, mely a műveltséget a vallással ellentétbe hozta és minden szabad gondolkozást, fenköltsege mellett, alapjában mégis csak erkölestelen volt. A Csokonai életében ennek az iránynak is megtaláljuk a pusztító nyomait. A fő vád volt ellene, hogy az iskolai imateremben tartott istenitiszteletekre nem járt. A költő e vádat nem tagadta és azzal védekezett és vádolt, hogy ezt is professzoraitól tanulta. Az ítéletet ismerjük. Csokonait száműzték Debrecenből, hol pályája végén állott és a honnét rövid időn a papi vagy a tanári pályára léphetett volna ki. Fejlődése pályája kettészakadt és a ki már eddig is túlnőtt a kollégium körén, bujdosásnak indult és a bizonytalan sorsban testileg tönkrement. Egy kis faluban, vagy tanári katedrán családi körben még soká élhetett volna és nem kellene ma is ujlag megsiratnunk, hogy olyan korán sirba szállott, s hogy nagy terveit közepette elragadta a halál. Sorsa intő példa ránk nézve ma is.

Óvjuk az ifjúságot, a jövő Magyarországot virágait.

Ne engedjük, hogy kaszárnya-rendszer keretében, minden igazi gond nélkül növekedjenek.

Ne engedjük azt, hogy társasági hajlamokat egyedül a kávéházakban találják és keressék.

Ne engedjük azt, hogy egyházunk és vallásunk iránt közönyösen, az erkölcsi alapot elveszítsék.

Tudom jól, az idő sok mindent helyrehozott és tökéletesbített. A művészi képzésnek is helyet ad már az iskola s a költőt megbecsüli a társadalom.

Jutalmak is serkentik ma a kollégiumban a kezdő tehetséget és a közönség tapsaival toldja meg a pályadíjakat.

Az igazi művészi egyéniségnek azonban ma sincs hazája köztünk, s a városban még inkább nincs, mint a kollégiumban. S az az egy-két művész, a ki mégis kifejlődött közöttünk, barátságtalan környezetben inkább nyomorog.

Nincs a városnak se nagyobb szabású múzeuma, se képtára.

A kollégiumnak van, de magasabb célokat az sem szolgálhat, mert alkalmas helye sincsen. Múzeum, könyvtár, képtár mind, mind jobb elhelyezésre várnak.

Azonban reméljük, várjuk, hogy kint is, bent is mindenek másképen lesznek ezután. A *Csokonai-kör*, mely velünk a kollégiummal versenyezve ápolja a költő kultuszát, eddig is sokat tett e téren s hisszük, hogy megmozdítja e város társadalmát s nagy alkotásokra sarkalandja azt.

Mindez nem változtat a mi kötelezettségünkön, hogy az ifjúságnak a kollégium falain is belől otthont ne adjunk és nevelésére aggódóbb szívvel ne ügyeljünk.

A helyzet ma szinte a régi, vagy annál is rosszabb. Ma sem nevelünk, ma is a régi tarthatatlan kaszárnya-jellegű bentlakási rendszer járja, ma sincs a kollégiumi ifjúság közt benső diák-társadalmi élet. Helye sincs hozzá. Ime, az ifjúsági olvasóköri is negyedfélszáz taggal szűk helyiségben szorong. A ki olvasni akar, a kávéházra van utalva.

Eljött az idő, a melyben mindezeket változtatni kell s a melyben modern internátusokba kell elhelyezni az ifjúságot a kollégiumon kívül és a melyben meg kell teremteni a diák-otthont az ős kollégiumban is. A külföldi egyetemek példájára, de Budapest után indulva is.

Eljött az idő másra is. Halaszthatatlan szükségünk

van egy főiskolai templomra is. A régi oratorium felét sem tudja befogadni az ifjuságnak.

E két nagy eszmét én összefoglalom s az ifjuság és a közönség pártfogásába ajánlom: *ujjá építeni a debreceni kollegiumot a régi alapokon; ujjá építeni kívül és belől!*

A költő azt mondja: „Gondolj merészet és nagyot tedd rá éltedet.“ Gondoljon az ifjuság is. De tegyenek mások is, a kiket illet, mi is és a nagy terv és azon belől a diák-otthon és a főiskolai templom eszméje megvalósuland.

Elég áldozat volt nekünk Csokonai és azok, a kik előtte és utánna jártak.

Mire várunk még tovább? Az idő követeli tőlünk e vállalkozást és követeli azt a költő szelleme, a kinek emlékünnepeire most egybegyűltünk.

Legalább én azt hiszem, hogy nem vagyok hűtelen emlékéhez, midőn ez ünnepen tragikus sorsának feltárása által is szolgálni akarom azok ügyét, a kiket ő úgy szeretett és a kik ma is az ő igaz örökösei, az ifjuság és nagy magyar kálvinista egyház érdekét. Gondolataim, ha elcsapongtak is látszólag, ahoz a szoborhoz fűződtek, a melyet most az Emlékkertben a sötétség takar és ahoz a bús siremlékhez, a mely alatt egy korán elhunyt magyar költő porladoz. Csak a teste egyedül. Szelleme itt van közöttünk, a kik néki hódolni jöttünk és a kik bús sorsát siratjuk.

Nagyszámú és fényes a megjelentek sora, üdvözlöm őket és az ünnepélyt megnyitottnak nyilvánítom.

A tarpai ev. ref. egyház örömnépe.

A beregi ev. ref. egyházmegyének legnépesebb egyháza: Tarpa, 1898. évi november hó 6-ik napján ülte meg a temploma s tornya újraépítésének száz éves emlékünnepe.

Tudomásom szerint ez a legelső egyházi ünnepély egyházmegyénk kebelében s mivel úgy szellemi-, mint erkölcsi szempontból fényesen sikerült, méltó arra, hogy az emlékezetnek átadassék, s e kegyeletes tény buzdító példa gyanánt szolgáljon a kebelbeli többi egyházaknak.

Az egyház buzgó presbyteriuma, élén a kiváló képzettségű és műveltségű Simon Andor lelkész és egyh. megyei főjegyző urral, úgy rendezte ez ünnepet, hogy az ne legyen „véka alá rejtett gyergya“ s a legkitünőbb figyelem tanúsításával meghívta az örömnépre a bereg-vármegyei közelet sok kitünőségét felekezeti különbségre való tekintet nélkül, sőt a közkatonákról sem feledkezett meg, mert ezek is képviselve voltak többek között igénytelen személyekben is.

A puritán egyszerűségében is fenséges, lélekemelő istenitiszteleten a 100 évesnél régibb templomban Nt. Sütő Kálmán esperes úrnak ég felémelkedő, költői szárnyalású imáját r. kath. testvéreink: dr. Hagara Viktor, a vármegyei szeretetvetsztelt főispánja és Kuliszeky Ernő, a nagyrabecsült kir. tanfelügyelő stb., úgy az izraelita atyafiak is, velünk, a nyakas kálvinistákkal együtt rebegték el.

Megható tény volt, midőn az ősi toronyban zúgó harangok érhangjainak utolsó accordjai kíséretében, a minden rendű és rangú hivek templomba sereglettek s rázendült a szép melódiájú „Im bėjöttünk nagy örömmel“ énekünk, utánna a fennálló ének: „Te rólad zeng dicséretünk“ és azután az énekek éneke: „Jövel szent lélek úr Isten“, melyeknek elhangzása után lépet a szószerkekre a mi esperesünk, s mondá el a 100 év örömet, bánatát, viszontagságát visszatükröző, versalakban szerkesztett imáját, aztán az úri imát; az ezután jött köz-

ének: „Dicséret, dicsőség, tisztesség és hálaadás“ elhangzásával az egyház derek lelkésze tartotta remek egyházi beszédét. véve annak szövegét Máté ev. V. r. 14 és 15 verseiből: „Ti vagytok e világnak világosságai; Nem rejtethetik el a hegyen épített város. A gyergyat is nem azért gyűjtják meg, hogy elrejtsek véka alá, hanem, hogy a gyergyatartókra tegyék és fényljenek mindeneknek, kik a házban vagynak;“ vezéreszméül emelve ki azt, hogy mit tettek az ősök a vallás és egyház szellemi, erkölcsi és anyagi érdekeiért s mit tettünk és teszünk mi, s mit kell tennünk azokért. Történeti visszapillantást vetett a századok óta virágzó tarpai egyház múltjába, hogy a „türelmi parancs“ (tolerantiale edictum) kiadása után fellélegzett az egyház, s templomát és tornyát részben kitoldotta, részben újraépítette királyi engedély alapján, midőn 1795. évi november 14-én Jósvalói János lelkész, a templom alapköve letételének engedélyezéséért imádkozott a kegyelmes királyért.

Majd teljes szónoki hévvel adta elő, hogy az egyház, önfentartási nehéz küzdelmei közepette is, az ő 22 éves lelkészkedésének ideje alatt, a népnevelés magasztos ügye iránt érzett kötelességének öntudatában az iskolák céljaira 22000 frtnál magasabb összeget áldozott, végül áldást esdett az égből imádott hazánkra s annak legalkotmányosabb királyára, tanácsosaira, a haza és egyház bölcs kormányzóira, nagyokra és kicsinyekre, szegényekre és gazdagokra, s az ájtatos ünneplő gyülekezet a zárének hagjai mellett távozott el a protestáns egyszerűségében is megható, tiszteletet parancsoló templom százados falai közül.

Az örömnépe programjának eme komolyabb része fényesen sikerülvén, az egyház vendégei a lelkészi lakra vonultak, hol a tarpai városi előljáróság alkalmat ragadott magának a főispán előtt való testületi tisztelgésre, az előljáróságot, mely feltünően fiatal erőkből áll, Kovács Albert városi jegyző vezette a főispán elé, ő is tolmácsolta a város egyetemének igaz, színtie ézelmeit a körünkben már több ízben megjelent népszerű főispán előtt, ki válaszában hangsúlyozással emelte ki, hogy a község lakóinál tapasztalt ősi hagyományos hazaszeretet, példás rend és igaz vallásosság erényeiért Tarpa városát a vármegye első községének tekinti.

A program délutáni részét a közebed foglalta le:

A Rákóczi hű népe: az Esze, Bede, Zeke, Ficzé, Czap és a többi töröl metszett magyar (kuruc, nem labanc) familiák derek tagjai ragyogó ősi erényeikhez méltó módon vendégelték meg minket, a jövevényeket. A felekezeti iskola óriási termében volt az igazi magyaros ebéd feltalálva, s a vendégsereg között névszerint a következőketsikerült feljegyezni: Dr. Hagara Viktor, főispán, Sütő Kálmán esperes és Uray Imre egyh. megyei gondnok, Gulácsy Dezső, Zámory Béla, Warga Sándor e. m. tanácsbírák, Kuliszeky Ernő kir. tanfelügyelő, Szabó Albert kir. pénzügyigazgató. Kaldy Gyula kir. főmérnök, Kovács Lajos főjegyző, Bereczky János, Bary Sándor, Batta Nándor, Vajas Sándor, Körösy Sándor, Deli Tamás, Szabó András, Turi Zsigmond lelkészek, Horváth Mihály földbirtokos, Almásy Sándor énekvezér, e sorok írója, s több más vidéki vendég és a helybeli egyház tagjainak színe java.

A felköszöntök sorát Simon Andor tarpai lelkész nyitotta meg a király éltetésével, ezt a közönség állva hallgatta meg; Kovács Albert jegyző a tarpai e. tanács nevében a vendégekre, különösen kiemelve a főispánt; Warga Sandor remek pohárköszöntőben a tarpai közönséget s ezek vezéreit: Simon Andor lelkész,

Simon Károly bírót, Debreczeni András e. gondnokot; Dr. Hagara Viktor főispán visszaemlékezve Magyarország történetében a prot. papság leghazafiasabb szereplésére és ezer szenvedéseire, s arra, hogy e kar a nemzetellenes korszakban neki felajánlott anyagi jólétért nem cserélte fel a ma is többre becsült, eredeti szegénységét az ev. ref. lelkészi kart, Kis Imre derék tanító: Kuliszeky Ernő kir. tanfelügyelőt, Almásy Sándor: a nemzet napszámait, a tanítókat, Gulácsy Dezső: Uray Imre e. m. gondnokot, Simon Andor: Szabó Albert és Káldy Gyula urakat, Szabó Béni tarpai polgár: Sütő Kálmán esperest, Kovács Lajos a tarpai közönséget; Sütő Kálmán a hölgyeket köszöntötték fel és Esze János, Bede János, Rácz Mihály, Varga Elek tarpai gazdák figyelemre méltó felköszöntőket mondtak.

Az ősmagyar város derék lakosai igazán szép eredeti magyaros alakok, őszinte magyar lelkülettel felruházva.

Fogadja a nemes város egyházi és világi előljárósága a példás rendben és lélekekemelő módon, programmszerűen foganatosított örömmünnep szellemi, erkölcsi és anyagi fényes sikeréért hitsorsosi elismerésünk, testvéri igaz szeretetünk nyilvánítását, s az igazi, magyaros vendégszeretetért köszönetünk nyilvánítását.

Éljen és viruljon a tarpai ev. ref. egyház mind az időknek végeig.

Toldy Ignác.

IRODALOM.

Imádság b. e. Könyves Tóth Kálmánné felett. Irta s elmondta *Dicsőfi József. Könyves Tóth Kálmánné emlékezte.* Irta *Köncz Ákos.*

Két füzet, mely egy kiváló szellemű s áldott lelkű nő emléket örökíti meg: A Dicsőfi imádsága valóságos gyöngye a gyászimádságoknak. A keresztyén fájdalom benső megnyilatkozása a költői ihletnek szívet megindító, de meg is vigasztaló szavaival. A Köncz Ákos külön lenyomatott tárcacikke is poétikus melegséggel emlékezik meg az áldott lelkű és életű nőről, kinek alakját a szeretet glóriájával övezi. A megszedett ág, a búsongó költő-férj, midőn vigasztalást keres, bizonyára meg-megnyugtatta fájdalmas szívet e gyöngéd megemlékezéseken, a melyek méltóképen örökítik meg azt a földről elszállt lelket, a ki úgy szeretett és annyit szenvedett, hogy az örökélet koronáját érdemelte ki.

Juhász László ref. s.-lelkész Ung-Tibán most két könyvet adott ki. Az egyiknek címe: *Huszonheten a felső tizezerből.* Három regényt foglal magában. És párbeszédese alakban, szindarabok formájában foglalkozik a mindig érdekes témával, az örök küzdelemmel, az örök szerelemmel. Egyébként 336 lap. Ára füzve 1 frt.

A másíknak a címe: *Pengeti, sirván.* Költemények. 166 lap. Ára vászonkötésben 1 frt. Mindket könyv a Franklin Társulat (Budapest, IV. Egyetem-utca 4.) esinos és izléses kiállításában jelent, de kapható minden hazai könyvkereskedésben.

Györy Vilmos, volt orosházi, majd Pest-városi lelkész, s kiváló magyar író hátrahagyott egyházi beszédeire hirdet előfizetést *Margócsy József* losonci ev. lelkész és Kókai Lajos kiadó.

A kötet tartalmazni fog a bőjti évad hat vasárnapjára, ezenfelül nagypéntekre, húsvéti ünnepekre,

húsvétutáni, áldozó csütörtöki és pünkösdi ünnepekre szóló beszédeket, számra nézve 30—32. E kötet megjelenési ideje 1899. február vége, a meddig az ezen kötetre való előfizetést 1 frt 50 kr-áért azert kéri haladéktalanul, hogy a kiadás a vállalkozó kiadó részéről azonnal eszközölhető legyen.

A III-ik kötet az úgynevezett szentháromság utáni vasárnapokra szóló beszédeket fogja tartalmazni, szintén 30—32. E kötetnek ára is 1 frt 50 kr., megjelenése pedig pünkösdi tájára tervezetik.

Az előfizetési pénzek; úgy a megrendelések Kókai Lajos könyvkiadóhivatalához (Budapest, IV. Károly-u. 1. sz.) küldendők.

Györy beszédeit felesleges ajánlanunk, csak felhívjuk ezen egyházirodalmi kincsekre a közfigyelmet.

Megjelent a „Protestáns Pap“ című lap XIX-ik évfolyamának 11-ik száma. Lágler Sándor és Kálmán Dezső szerkesztésében Kölesden. következő tartalommal: Sodoma. Palágyi Lajos-tól. — Levél egy baptistává lett evang. ifjúhoz. Czékus Lajos-tól. — Krisztus ajtónk előtt áll és zörget. (Adventi.) Lévy Lajos-tól. — Jézus az, a ki eljövendő vala. (Adventi.) Pásztor Mihály-tól. — Mikép jö el hozzánk a Megváltó? (Adventi homília elő- és utó imával.) Murányi Jánostól. — Karácson első napján. (Egyházi beszéd.) Kun Sámuel-től. — Beszédvázlatok. — Törvények és rendeletek tára. Kund Samutól. — Irodalom. Tantó János-tól. — Különfelek. — Pap-választások. — Halálozás.

A lapra előfizethetni a szerkesztőknél egy évre 4 frttal, félévre 2 frttal, negyedévre 1 frttal. — Kaphatók még régiebb évfolyamokból teljes példányok, a XVII. évfolyamból azonban az 1., 2., 3-ik számok teljesen elfogytak.

A „Képes Családi Lapok“ ez a kedves szép-irodalmi heti lap, mely immáron huszonegy éves multtal dicsekszik, meglepetést készít olvasóinak karácsonyra és új évre. Karácsonyi ajándéku minden olvasójának, — tehát annak is, a ki csak most rendeli meg a lapot — ingyen és bérmentve küldi meg K. Beniczky Irma egyik legjobb munkáját a „*Vérbosszu*“-t. Azoknak pedig, kik újévkor az egész évi 6 frtyi előfizetést és csomagolási s postaszállítási díju 80 krt beküldenek, a következő négy, sajtó alól ép most került regényt küldi meg ingyen és bérmentve: Rudnyánszky Gyula „Névtelen virág“; Palotai Csorba Ákos „A koronás fők tragoediája“; Inokai Pál „Századvégi asszonyok“ és V. Gaál Karolin „Válás előtt és válás után“ című regényeit. A „Képes Családi Lapok“ előfizetési ára egy évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr. Mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal Budapesten, V. Vadász-utca 14. szám.

A „Vasárnapi Ujság“ december 18-iki száma 34 képpel s a következő tartalommal jelent meg: „Cseh Ervin, az új horvát-szlavon-dalmát miniszter“ (arcképpel). — „Hegylakók közt“ Költemény Fejes Istvántól. — Regénytár! „Kadocsa Ákos.“ Regény. Irta Vértesi Arnold (Neogrady Antal rajzaival). — „A Simonson porcellánja.“ Amerikai elbeszélés. Angolból fordította S. A. (képekkel). — „Rajta, ürüljön a pohár.“ Elbeszélés. Irta Szivos Béla. — „Szélesend.“ Részlet a spanyol-amerikai háborúból. Irta Virter Ferenc. — „A törökszentmiklósi honvédelem felavatása“ (képpel). — Gömör-megyei főúri vadászatok“ (képpel Klösz fényképei után) Markó Miklóstól. — „Magyar művészek kiállítása a Műcsarnokban“ (képekkel Bihari, Bruck Miksa, Kacziány

Ödön, László Fülöp, Margitay, Poll Hugó, Telepy festményei, s Ligeti és Róna szoborművei után). — „Az orleansi herceg Kisjenőn“ (képekkel a kisjenői vádászatokról). — „Képek a kraszna-borkai várból“ (képekkel Hary Gyula rajza és fényképek után.) — Irodalom és művészet, Közintézetek és egyletek, Sakk-játék, Képtalány, Egyveleg stb. rendes heti rovatok. A Vasárnapi Ujság előfizetési ára negyedévre 2 fvt, a „Politikai Ujdonságokkal“ kal együtt 3 fvt. Megrendelhető a Franklin-Társulat kiadóhivatalában (Budapest IV. ker. Egyetem-u. 4. sz.) Ugyanitt megrendelhető a „Képes Néplap“ legolcsóbb ujság a magyar nép számára, egész évre csak 2 fvt 40 kr, félévre 1 fvt 20 kr.

A D A T O K

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez.

66. A szatmár-udvari-i ev. ref. egyház története.

1. Az egyház keletkezése.

A történelem az élet legnagyobb tanítómestere. Ezen elvből kiindulva, midőn ev. ref. egyházunk történetének megírását elhatároztam, két dolog lebegett szemem előtt; az egyik az, hogy ez által oly képet állítok az egyház jelen és jövő nemzedéke elé; melyből mint tükörből lássa multjának történetét s így az ebben feltalált világos pontok, nevezetesebb alkotások lelkesítsek jövőre nézve is minden szépre, nemes tetteire és áldozatkésztségre, meggondolva: hogy ki multjára érzéketlen, szebb jövőre érdemetlen; másik az, hogy a sötét pontok azon jelenségek, melyek az egyház egészséges fejlődését, virágzását megakadályozták, tartásuk vissza s óvják meg a lágy melegségről, mint a nemes tett legveszedelmesebb ellenségétől, melyben szenvedett a laodiceai gyülekezet is, a miért a Jézus magától való eltasztással fenyegette őket.

Ezen előzmények után lásuk magát az egyház történetét kezdettől napjainkig.

Az udvari-i ev. ref. egyház kezdetben fejedelmi birtok volt. Ezt bizonyítják a tudós Hegymegi Kiss Kálmán által megírt szatmári egyházmegye történetéből merített adatok is.

Hogy pedig megvolt benne a szilárd önfentartási erő, kitűnik abból, hogy mindig anya egyház volt. Fiaja volt Berend kezdettől 1824-ig, ekkor Dobrács-Apátihoz csatoltatott; és ez így tartott 1834-ig, a mikor a nemes szentszék határozatából ismét Udvarival egyesült. Vannak még arra is adataink, hogy K.-Szt.-Márton is 1725-től 1752-ig Udvarihoz tartozott. Az 1519-dik évben Udvarit a Báthory familia kezében találjuk. 1520-ban a többi szinyéri, medgyesi jószágokkal felosztották magok között; és ekkor udvari Báthory Zsuzsánával Uray Mihálynak jutott. Egyházunknak reformálása is éppen ezen időre esik; világos ez abból, hogy mikor az 1606-iki bécsi béke megkötöttet és 1608-ban törvénybe iktattatott; melynek értelmében a reformátusoknak szabad vallás-gyakorlat biztosított, ezen egyház befejezte a templom-építést, mert már 1610-ben temploma volt, reformálta pedig ezen egyházat Kopácsi István, ki 1542-ben a Vittenbergi egyetemen tanult, honnan visszatérte után Drágy Gáspár által pártfogoltatván, elébb Erdődön, majd később Nagy-Bányán lett lelkész; innen hívta meg Perényi Gábor, a nagy Perényi Péternek, a sárospataki kollégium alapítójának fia Sárospatakra lelkésznek s tanárnak. Az 1610-ik évben bevezetett templomépítést, a mi illeti, figyelemre méltó, hogy az nem a hívek által épített,

hanem Báthory Katalin által; valamint a kaaki s batizi is. Fájdalom ma már a kaakinak talán helyét sem ismerik s így 12 év mulva a mi templomunk 300 éves lesz.

1635-ben gróf Bethlen István birta Udvarit. Mint mindenütt, úgy itt is sok hányattatásnak, szenvedésnek, üldöztetésnek voltak kitéve elődeink; a lakosok elszéledtek, úgy hogy csak 15 családból állott. Az ellenség elől menekülve 75 fontos harangjukat Kankóvár nevű nádas helyre vitték, honnan az ellenség eltávozása után hozták vissza; szerencsére ez a szomorú korszak az 1711-iki szatmári békével véget ért.

Ezen 75 fontos harang 1799-ben elhasadt s egy új harangba olvasztatott, mely 120 fontos, a mely ma is megvan. Az idők folyamán s az elhagyatottság következtében a 18-ik század végen az Isten háza pusztulásnak indult. Azonban a buzgóság egyházokért vallásokért lángoló szeretet tüze fellobbant a szivekben, 1779-ben bezsindelyezték, oldalait igazgatták az ügynevezett kis-templomot bolthajtás alá vették, melyre emlékeztet ma is a templomaink tetején levő vitorla.

Ezen templomnak tornya nem volt, hanem a fent említett 75 fontos harang két fa lábón állott a templom déli oldalán, mindaddig míg ismét 1785-ben a nemes-tetre buzdukt hívek elhatározták egy fatoronynak készítését, melyet végre is hajtottak; valamint azon óhajok is teljesedésbe ment, hogy a templom déli oldalán levő ajtó berakassék s oda állíttassék, a hol az ma van.

Az 1810-dik évben az egyház hívei számosabban voltak, de a protestáns buzgóság sem lankadt, sőt amint a jelek mutatják nemes tettekben nyilvánult.

Ugyanis a menyezetet, karzatot újjítottak, új székekkel ellátták, általában több nemű javításokat eszközöltek, mely nemes mozgalmat igen szépen örökölt meg az akkori lelkész Keceli Ferenc a ma is látható táblán ezen felirattal „Hívők atyja! mondja az úr gondot visel Ezen Isten háza csalhatatlan egy jel; mely kicsiny sereggel építettet így fel.“ stb.

Az 1843-ik évben még nagyobb lelkesedéssel találkozzunk, melynek fokozói minden kétségen kívül akkori lelkész boldog emlékü Bartók Ambrus és Ovári Szeőke Károly főgondnok valának. Ugyanis elhatározták a ma fennálló s protestáns buzgóságot s áldozatkésztséget messze hirdető kőtoronynak felépítését, melyet két év alatt s így 1845-ben elkészítettek, 1875-ben pedig 300 forint költségen a buzgó előljáróság bebádogoztatott.

Nemesak, de az ige, mely most, tehát 53 év mulva öltött testet; hogy tudniillik a templom hátulsó része az elejével egybe vétessék már akkor elhangzott a hívek ajkairól; s így mi tulajdoképpen az ő akaratjuknak voltunk végrehajtói.

De ezenkívül kimondják azt is, hogy orgona állíttassék, s egy új harang öntessék s a toronyba óra készíttessék. Sajnos azonban, hogy a torony építésén kívül nemes céljaikat meg nem valósíthatták; a minek nagyon természetes oka az volt, hogy toronyra tett önkénytes adakozások által, mely nem csekély 10 évre szóló áldozat volt, kimerültek; mely ezen szavakkal örökített meg „sem a torony építésére tett ajánlásokból való restancijájakat, sem az eklézsia kiosztott pénzéből való adósságokat nem szedhetik befelé a népnek szegénysége az időknek, a környülállásoknak mostoha volta miatt.

De valamint a pusztában szomjúhozó Izrael népe előtt forrás fakadt fel, azonképpen egy nemes lélek szive áldozatkésztségre gyúladt s az Ur házába óhajtozó lelkek egy kívánságát beteljesítette nemes Székely

Beke János előbb udvari-i később szatmár-németi lakos; ki egy 100 fontos harangot öntetett, mely ma is hirdeti érc nyelvvel az ő halhatatlan érdemét a már elébb említett 120 fontos haranggal.

Az 1847-iki évben ismét átalakítják a templomot, tetejét alacsonyabbra veszik és bezsindelyezik.

És most e folyó 1898. évben és éppen ez ünnepléses alkalommal* a templom szentélye, hogy ily formában s berendezéssel fogadhatja be a hívő gyülekezetet azért: nem nekünk uram! nem nekünk: hanem a te szent nevednek legyen dicséret és magasztalás.

De valamint a láthatatlanul szálló harmat, csak az azt felfogó virág kehelyben válhatik tápláló életnedvvé; valamint a kipattant szikra csak úgy foghat tüzet, ha gyúlékony anyagokra talál; úgy valamint a régmúlt időkben s jelenben is az Ur szolgálai csak úgy hatnak, tehetnek, ha mellettük Mózesek s Józsuék találtak; találtak ilyenek a mi kis egyházunkban is, mert ilyenek voltak a múltban Egei Ferenc, Nagy György, óvári Szeőke Károly s Nagy Pál a jelenben pedig óvári Szeőke Barnabás s Barazsu Péter. Hiszen ha mi nem szólnánk, a kövek beszélnének ezek nemes tetteiről s alkotásairól.

Jelenben a szentházra fordított költség 1400 forint.

Hajdu Albert,
ev. ref. lelkész.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Hátrálékos előfizetőinket** tisztelettel kérjük, hogy tartozásukat mielőbb küldjék be **Karai Sándor** főgymn. tanár (*Rákóczy-u. 46.*) címére, a ki ezentúl lapunk kiadóhivatalát vezetni fogja; annál sürgősebben kérjük ezt, mert az új év alkalmával lapunkat **teteszes fizetési kötelezettségek terhelik, a melyekre más fedezettel, mint az előfizetési pénzekkel, nem rendelkezünk.** Együttal tisztelettel kérjük az előfizetéseket megújítását is.

— **Nyilatkozat.** Körülményeim teljes megváltozása folytán a „Debreceni Protestáns Lap“ szerkesztőségéből, melynek eddig is — túlságos elfoglaltságom folytán — csak névleges tagja voltam, ki s kiadóhivatalának vezetésétől visszalépek. Ez utóbbi tisztnek 1½ éven keresztül erőm s tehetségem szerint igyekeztem megfelelni s ha fogyatkozásaim voltak és valakinek kellemtelenséget okoztam, tulajdonítsa ezt a nagyérdemű közönség munkával elhalmozottságomnak s emberi gyarlóságnak, de soha sem a jóakarát hiányának. Magamat e lap olvasó közönségének továbbra is nagybecsű jóindulatába ajánlva, azon reményben, hogy amagyar protestáns egyház és az emberi haladás igazaiért folytatott küzdelemben valaha még én is értékesíthetem tolla-
mat, maradok legmélyebb tisztelettel

Dr. Bartha Béla.

Midőn dr. Bartha Béla szerkesztőtársunknak és barátunknak főntebbi nyilatkozatában foglalt elhatározását, őszinte sajnálkozásunk kifejezése mellett, tudatjuk olvasóinkkal, egyszersmind előismeréssel emeljük ki az ő buzgó fáradozásait s azon érdemeket, melyeket e lap anyagi és szellemi

* Jelen dolgozat a templom felszentelése alkalmával 1898. augusztus 21. olvastatott fel.

ügyeinek, érdekeinek istápolása körül azon mintegy 1½ évi idő alatt szerzett, a míg lapunkkal közelebbi összeköttetésben állott s jólesik remélnünk, hogy mindenkor köszönettel veendő becses szellemi támogatását ezután sem vonja meg tőlünk. Lapunk kiadóhivatalának vezetését különben **dr. Bartha Béla** úr már tegnap (f. hó 22.) átadta utódjának, **Karai Sándor** főgymn. tanár úrnak, a ki a *Rákóczy-utca 46. sz. alatt* lakik, s a **lapunkat illető összes pénzküldemények, valamint a lap kiadóhivatalához intézendő mindennemű megkeresések a mai naptól fogva Karai Sándor tanár címére irányítandók.** Ugyanő lapunk tanügyi rovatának vezetését is volt szíves elvállalni. Egyebekben a szerkesztőség marad úgy, a mint volt. **S. Szabó József**, főgymn. tanár, lapunk hivatott és fáradhatlan belmunkatársa, a jövő évre is felajánlotta közreműködését s a „Különfélék“ nyomtatékos támogatása mellett, mint eddig, ezután is állandóan vezetni fogja „Irodalom“ c. rovatunkat. Számítván mélyen tisztelt előfizetőink jóindulatára, egyházkerületünk lelkészi és világi elemének hathatós szellemi, erkölcsi és anyagi támogatására, tovább akarunk haladni az eddigi ösvényen s egy új évgyűrűt óhajtanánk illeszteni lapunk immár tizenhét éves életfájának törzsökéhez. Hangsúlyozzuk, hogy lapunk súlyos anyagi válságán még nem esett átál s fennállása anyagilag máig sincs biztosítva. a minek — noha a szellemi munkát idáig úgyszólván semmivel sem díjaztuk, mert nem díjazhattuk — némi részben éppen magunk is vagyunk az okai, kik lépten-nyomon áthágtuk, a nélkül, hogy az előfizetési a lap 1½ éves keretét előfizetőink szellemi érdekéből, díj emelésére csak gondolni is mertünk volna. De viszont éppen innen meritünk jogcímet, hogy az illetékes körök jóindulatára s támogatására appellálhassunk. Egyházkerületünk nagyérdemű lelkészeit és tanárait, napi híreink élénkségének, változatosságának és megbízhatóságának érdekéből, bátorkodunk közelebről arra is fölkérni, hogy az egyházi és iskolai élet minden figyelmet érdemlő mozzanatát kegyeskedjenek velünk — ha csak egy levelező lapon is — pár sorban közölni, mert olvasóink jogos várakozását csak így elégíthetjük ki. Magunkat olvasóink jóakarátába, fogyatkozásainkat és gyarlóságainkat kegyes elnézésökbe ajánlván, mindnyájoknak boldog és üdvösséges Karácsony-ünnepet kívánunk.

— **Apró hírek. A szentmihályi egyház** f. hó 18. Lápossy János és Padrah Sándor egyházmegyei tanácsbírák elnöklété alatt Czike Ferenc tiszaladányi lelkész 62 szavazata ellenében, 537 szavazattal **Sörös János** tiszapolgári missiói lelkésztanítót választotta lelkészévé. — **Kisújszálláson az ev. ref. főgymn. tanár** igazgató tanács f. hó 16-án tartott ülésében **dr. Pallagi Gyula** ig. tanárt, **Soós József**, **Szeremlei Barna** és **Karácsony Béla** tanárokat a második fizetési fokozatba — 1400 frt fizetés, 200 frt lakbér — előléptette. — **A lipcsei egyetemnek** ez idő szerint 3413 beírt rendes hallgatója van (1708 szász, 1705 nem szász). Ezen kívül még 338 személy kapott engedélyt az előadások látogatására. Az összes hallgatók létszáma tehát 3751. — **A pápa** múlt hó 28. titkos consistoriumot tartott, a melyen **Rimani** püspököt Syria patriarchájául megerősítették, továbbá 40 új püspököt präconisáltak, köztük **Nörber** freiburgi (i. Br.) érseket s **Endert** fuldai és **Willi** limburgi püspököket.

— **A tiszántúli ev. ref. tanáregyesület** f. hó 29. és 30. napján Kisújszálláson tartandó közgyűlésére már számosan jelentkeztek, de az elnökség még mindig újabb és újabb jelentkezőket vár, miután e gyűlésnek kiváló fontosságú s jövődöben messzeható tárgyai

lesznek (pl. az alapszabályok módosítása s a tankönyvkiadásra vonatkozó szabályzat), minélfogva szükséges, hogy a tagok a lehető legnagyobb számban jöjjenek össze s a tárgyalásban és határozathozatalban minél többen vegyenek részt. Ismételten ez úton is kérjük tehát a tagokat a szíves megjelenésre. A jelentkezést még mindig elfogadja akár az egyesület elnöksége, akár a kisújszállási főgymn. igazgatósága. A kisújszállásiak a fogadtatásra nagy előkészületeket tesznek s mindent elkövetnek, hogy vendégeik jól találják magukat. Kedvezményes vasúti jegyeket az egyesület elnöksége készséggel küld a jelentkezőknek. Mint halljuk, Debrecenből Kiss Aron püspökkel, Dóczy Imre egyesületi elnök s gymn. felügyelővel és Géresi Kálmán tanker. főigazgatóval élükön számosan mennek a közgyűlésre.

— **Olaszország.** Olaszországnak a legutóbbi népszámlálás szerint 30,913,663 lakosa van s ezek között a protestáns csak 62,000 (27,000 valdens). A valdens missioi egyháznak Olaszthonban 48 gyülekezete, 48 külső állomása s 5534 felnőtt egyháztagja van; újonnan vetek föl a múlt esztendőben 565 felnőttet, míg 575 vagy halálozás, kivándorlás vagy kizárás folytán a gyülekezetekből kivált. Az evangyeliom szolgálatában 130 lelkész, tanító és evangyeliista áll. Az olasz evangyeliomi egyház, korábban Chiesa Libera szolgálatában 13 lelkész, 2 professor s egy csoport evangyeliista működik.

— **Kérelem a nt. lelkész urakhoz.** Tisztelettel felkérjük a nt. lelkész urakat, hogy a *tanítói állások betöltésére vonatkozó pályázati hirdetések*et lapunkban is közölni méltóztassanak. Ezzel nemcsak magának a pályázat ügyének tesznek szolgálatot, hanem hozzájárulnak lapunk fennállásának biztosításához is.

TARTALOM-JEGYZÉK: Karácsony ünnepén. Sass Béla. — Ügyeink, bajainkról s azok orvoslási módjáról. Dr. Hajnal István. — Tárcza: Megváltó. Juhász Sándor. — Emlékbeszéd. Balogh Ferenc. — Közélelünk: Emlékbeszéd a Csokonai-ünnepélyen. Ferenczy Gyula. — A tarpai ev. ref. egyház öröm-ünnepé. Toldy Ignác. — Irodalom. — Adatok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez: 66. A szatmár-udvari-i ev. ref. egyház története. Hajdu Albert. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**

Szerkesztő-társak: **Eröss Lajos** és **Bartha Béla dr.**

Pályázat

a nagykarolyi ev. ref. egyházmegyébe kebeleztetett *jármí-i* egyház lelkészi hivatalára.

Évi javadalom készpénz, termény és földhaszonélvezetben hivatalos becslés szerint 392 frt, melyből s illetve az ehez adatni szokott államszegélyből, a nyugalmazott lelkésznek, hivatali utódja 125 forintot köteles fizetni. Az egyház e szerint IV-ed osztályú.

A megválasztandó jótéteményes tagja az e. m. gyámintézetnek, amennyiben 1 és 1/2 jövedelmi járulék befizetése után, ez fizeti helyette az orsz. gyámintézetbe a 30% belépti díjat és a 2 1/2%-os évi járulékot.

Szabályszerű pályázatok 1899. jan. 15-ig Kántor-Jánosiba (Szatmárm) Segesvári József espereshez küldendők.

Debrecen, 1898. dec. 14.

Kiss Aron, püspök.

NEUMANN M.

a t. t. ev. ref. egyházkerületben lakó lelkészek, tanárok és tanítók ruhaszállítója
DEBRECEN, Főtér, a m. kir. postával szemben.

Ajánlja dúsán berendezett

férfi-, fiu- és gyermek-ruha üzletét,

mely egy félszázad előtt lett alapítva és hála Istennek, a legjobb hírnévnek örvend.

Arám határosottak, olcsók.

Minden egyes ruhadarab saját műhelyemben, személyes felügyeletem alatt, legizlésesebben készült el s így a legkényesebb igényeket is kielégíthetem.

Kérem a nt. lelkész, tanár és tanító urakat b. bizalmukkal úgy, mint eddig szerencsétlenni.

Czégemre kérek vigyázni!